

MODERN PROBLEMS OF SUCCESSION IN TEACHING FOREIGN LANGUAGE THE CHILDREN OF PRESCHOOL AND EARLY SCHOOL AGE

The problem of succession in teaching foreign language preschool and early school age children discussed in the article. Analyzed the requirements to foreign language competence of preschool and early school age children. Highlights the main ways of ensuring continuity in learning a foreign language in terms of pre-school educational establishment and primary school.

Key words: continuity, learning a foreign language, foreign language competence, the state standard, pre-school children, children of early school age.

УДК 372

Коряк О.В.

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

У статті розглядається проблема ролі вчителя у формуванні креативного мислення молодших школярів у процесі навчання. Особлива увага приділяється ролі творчих здібностей у навчальному процесі, важливості зв'язку креативного мислення і навчальних дій, етапам розвитку продуктивного мислення і запропоновано шляхи розвитку креативного мислення молодших школярів.

Ключові слова: креативне мислення, молодший школяр, процес навчання, креативне навчання.

Проблема розвитку креативного мислення школярів є особливо актуальною у наш час, який характеризується суттєвими змінами у науці, техніці, інформаційному середовищі, освіті. Увага до цієї проблеми не послаблювалась у психолого-педагогічній науці протягом усього періоду її розвитку. Тому саме зараз, як ніколи, нашій країні потрібні люди, здатні приймати нестандартні рішення, які вміють творчо мислити. На жаль, сучасна школа ще зберігає застарілий підхід до засвоєння знань. Тому одним із пріоритетних напрямків політики нашої держави є турбота про обдаровану та талановиту молодь, її творчий, інтелектуальний, духовний та фізичний розвиток. Як зазначено у Національній доктрині розвитку освіти, "Держава повинна забезпечувати розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості" [1]. Одним із вирішальних чинників розв'язання цих завдань є розвиток креативного мислення учнів.

Що ж таке креативність? Поняття "креативність" у контексті психологічного знання набуло значення до початку 50 – х років ХХ ст. Піонером в області креативності вважають Дж. Гілфорда, який ототожнив поняття креативності та творчого мислення. Дослідження в галузі креативності проводилися вітчизняними (С. Медник, Д. Богоявленська, М. Гнатко, В. Дружинін, В. Козменко) та зарубіжними (Дж. Гілфорд, Е. Торренс, Ф. Бардон, Д. Харрінгтон) ученими.

На сьогодні існує більше за сто означень креативності. Згідно з концепціями креативності Дж. Гілфорда (1969), Е. Торренса (1962), Д. Богоявленської (1983), креативність є загальною характеристикою особистості і впливає на творчу продуктивність незалежно від сфери прояву особистісної активності [2, 12].

Дж. Гілфорд визначав, що "креативність – це процес дивергентного мислення" [2, 2]. Однак він включав до структури креативності не тільки дивергентне мислення, але й здатність до перетворень, точність розв'язку та інші інтелектуальні параметри. Цим визначався позитивний зв'язок між інтелектом і креативністю. У своїх працях Гілфорд виділяє шість параметрів креативності: здатність до знаходження і постановки проблеми; здатність до генерування великої кількості ідей; гнучкість – здатність до продукування

різноманітних ідей; оригінальність – здатність відповідати на стимули нестандартно; здатність удосконалювати об'єкт, додаючи деталі; здатність розв'язувати проблеми, тобто здатність до аналізу та синтезу [3].

Деякі дослідники (Р. Стернберг, Т. Лубарт) виділяють загальні вимоги до процесу креативного мислення незалежно від проблеми, на яку він спрямований, а саме: зміна структури зовнішньої інформації та внутрішніх уявлень за допомогою формування аналогій і поєднання концептуальних прогалів; постійне переформулювання проблеми; застосування існуючих знань, спогадів і образів для створення нового та використання старих знань і навичок у новому ключі; використання невербальної моделі мислення; процес креативності вимагає внутрішнього напруження [2,4]. Ці вимоги можна задовольнити в процесі пізнавальної діяльності. Але для розвитку креативного мислення учні повинні оволодіти та застосовувати прийоми розумової діяльності.

Основна ідея полягає у відмові від механічного перенесення знань, у проблемно-пошуковій діяльності учнів, які йдуть шляхом наукового дослідження до формування проблем, гіпотез, пошуку шляхів їх розв'язання, формування понять та їх пояснення. Креативність мислення полягає в умінні висувати неординарні ідеї, уникати в мисленні традиційних схем.

Учитель здійснює супровід учнів, дає певні рекомендації, спонукає їх до творчої діяльності, демонструє певний спосіб дій. Креативне навчання передбачає індивідуально-орієнтовану роботу вчителя з учнями. Першочерговою задачею є розвиток у молодших школярів здібностей до самостійного формування нових знань, умінь, способів дій. Головним фактором креативного навчання є ініціативність учнів. При цьому учень із об'єкта педагогічного впливу перетворюється на суб'єкт спілкування. Він відповідає за свою діяльність так само, як і вчитель за свою. Не з кожного учня можна "зробити" креативну особистість. Креативне навчання – це процес постійної співпраці вчителя та учня. Навчальний процес організовується як живий контакт партнерів, зацікавлених один у одному та в справі, якою вони займаються разом. Креативне навчання має характерну рису: навчальний процес зливається з життям, із рішенням реальних творчих задач. Основна мета школи полягає у формуванні в учнів вмінь керувати процесами творчості: фантазуванням, розумінням закономірностей, розв'язанням складних проблемних ситуацій.

Здатність до креативності у молодших школярів є неймовірно високою. Дитина високої творчої спрямованості бажає з головою заглибитись у те, що її цікавить, вона дуже винахідлива в образотворчій діяльності, іграх, висловлює багато різних міркувань [6].

Зрозуміло, що здатність дитини до творчості поєднана з високим інтелектуальним рівнем, це виняток, рідкісне явище у звичайному класі. Проте потенційна творчість притаманна кожній дитині. Завдання учителя – створювати умови, за яких схильність дітей до нового, нестандартного, бажання самостійно вирішувати поставлені задачі можуть дістати розвитку.

Для подолання інерції мислення можна пропонувати молодшим школярам практичні справи, ігри та завдання, виконання малюнків, схем; експериментальних завдань, головна мета яких – розвиток творчої уяви, фантазії, концентрації уваги, оригінальності, креативності мислення [5, 45].

З метою формування креативності мислення треба застосовувати такі види робіт, які розвивають уміння об'єднувати окремі частини в систему, класифікувати, порівнювати, аналізувати відношення між поняттями, уміння зрозуміти зміст і знайти адекватне йому слово, поширюють словниковий запас, виявляють здібності до поетичної творчості.

Щоб стимулювати творчу активність школярів учитель має використовувати різні види творчо-розвивальних технологій:

- технологію проблемного навчання;
- технологію навчального дослідження;
- проектну технологію;
- технологію інтерактивного навчання;

- технологію ігрового навчання.

Технологія проблемного навчання полягає у створенні проблемних ситуацій і, як наслідок – виникненні проблемного діалогу.

Щодо використання проблемного навчання у початковій школі, то воно в діяльності молодших школярів має порівняно обмежене використання, оскільки для даного віку не властиві самостійне розв'язання проблем, високий рівень пізнавальних потреб. Унаслідок цього планування співвідношення різноманітних видів навчальних дій, які відповідали б завданням розвитку творчого мислення, розробка та включення у підручники та методичні посібники спеціальних вправ, які б розвивали креативність, є реальним способом для вирішення завдання підвищення рівня розвитку продуктивного мислення у молодшому шкільному віці.

Плануючи організацію навчальної діяльності молодших школярів учитель має визначити завдання, які виконуватимуться з метою засвоєння нового навчального матеріалу. Їх можна добирати в такій послідовності:

- завдання репродуктивного характеру, які передбачають відтворення засвоєних знань (етап первинного закріплення);
- завдання з метою формування вмінь у знайомих та нових умовах (на цьому етапі доцільно планувати проведення самостійної роботи);
- завдання творчого характеру, які передбачають формування нестандартного мислення молодших школярів;

Учитель має планувати, організовувати та здійснювати корекцію навчальної діяльності учнів. Учні мають висловлювати свої думки, ділитися своїм розумінням змісту, обговорювати те, що пропонують однокласники, з допомогою вчителя вести відбір змісту, закріпленого науковим знанням. Завдяки участі в дискусії діти вчаться відбирати необхідне для розкриття задуму, групувати його, аргументувати свої висловлювання, продумувати смислові зв'язки між частинами діалогу, знаходити їх словесне вираження. Запитання, на які учні повинні дати відповідь, базуються на набутих раніше знаннях. Учні розв'язують проблемну задачу частинами, етапами. Тому кожне запитання є логічним кроком пошуку, вони всі взаємозв'язані, пошук орієнтований на отримання нових знань. Учні можуть творчо використати запас знань, які вони мають, вчаться мислити, аналізувати і синтезувати матеріал, давати логічні формулювання запитанням.

Упровадження технології навчального дослідження здійснюється шляхом використання евристичних методів, що сприяють виявленню раніше невідомого. Для початкової школи більше підходять когнітивні та креативні методи. Серед когнітивних методів виділяють наступні: метод вживання, метод образного бачення, метод символічного бачення (намалюй символ добра (миру, Масляної, дитинства, здоров'я), метод смислового бачення (чому виник цей предмет?), метод прогнозування (спрогнозуйте погоду, якщо є такі прикмети...; або спрогнозуйте розвиток подій в оповіданні на основі прочитаного уривка). Найбільш цікавими серед креативних методів (методи створення дітьми власних освітніх продуктів) стали:

- метод придумування (малюємо музику, назвіть бажання квітки);
- метод гіпотез (якби зник знак "дорівнює" в математиці, якби зникла вода в природі),
- метод образної картини (створення казок, написання віршів),
- метод гіперболізації якостей (що відбудеться, якщо знак оклику буде стояти, де йому заманеться? Придумай найдовше слово і пояснить його значення).
- метод аглютинації – з'єднання нез'єднаних в реальності якостей (намалюй гарячий сніг, квадратне коло, сумну усмішку, солодку сіль, чорне світло, бігаюче дерево).

Звісно, що методи евристичного навчання, як і всі розвивальні методи, будуть нести позитивний ефект лише тоді, коли вчитель підготує дитину до творчої активності та саморозвитку шляхом створення доброзичливих обставин на уроці, толерантного настрою всіх присутніх, взаємоповаги та взаємодовіри один до одного.

Застосування проектної технології створює умови творчого саморозвитку та самореалізації учнів, формує всі необхідні життєві компетенції. Самостійне здобування знань, систематизація їх, можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему й приймати рішення відбувається саме через метод проекту. Учитель може організовувати дослідницькі, інформаційні, творчі, ігрові та практичні проекти.

Інтерактивна педагогічна технологія навчання реалізує функцію сумісної пізнавальної діяльності спілкування. Здійснюється шляхом використання фронтальних та кооперативних форм організації навчальної діяльності учнів, інтерактивних ігор та методів.

Інтерактивна педагогічна технологія має ряд специфічних ознак. Це:

- нетрадиційний підхід до навчання;
- професійна компетентність педагога;
- завчасна ретельна підготовка вчителя до процесу інтерактивної організації навчання;
- непряме керівництво учителем діями учнів;
- застосування учителем особливих методичних прийомів;
- постійне спілкування й обмін думок між учнями.

Саме інтерактивні методи дають змогу створювати навчальне середовище, в якому теорія і практика засвоюються одночасно, а це надає змогу учням формувати характер, розвивати світогляд, логічне мислення, зв'язне мовлення; формувати критичне мислення; виявляти і реалізувати індивідуальні творчі можливості. При цьому навчально-виховний процес організовується так, що учні шукають зв'язок між новими та вже отриманими знаннями; приймають альтернативні рішення, мають змогу зробити "відкриття", формують свої власні ідеї та думки за допомогою різноманітних засобів; навчаються співробітництву. [4, с.23-25]

Для формування творчої компетентності учнів застосовують технології ігрового навчання.

Найбільше дітям цікаве навчання у грі, тобто побудова навчального процесу за допомогою залучення учнів у гру. Дітям також подобається потрапляти в так звані "ігрові оболонки". У грі дитина починає відчувати себе членом колективу, справедливо оцінювати дії та вчинки своїх товаришів. Щоб заохотити дітей до навчання, потрібно використовувати на уроках цікаві розминки, але обов'язково пов'язані з основною темою уроку. Дітям завжди подобаються і віршики про дні тижня, і віршовані задачі, і лічилки. Дуже важливо, що в учнів такі завдання розвивають гнучкість мислення, ділову активність [7, 59].

Розмаїття матеріалу, застосування в межах однієї навчальної дисципліни не тільки специфічних для неї завдань, а і завдань, що побудовані на матеріалі інших дисциплін, – ще один чинник розвитку розумових здібностей учнів. Створення атмосфери довіри між учителем і учнем, позитивного ставлення, відвертості, підтримки та оптимізму, що заражає інших, наявність прикладу креативної поведінки, достатня свобода думки учнів – ось умови, що формують творчу особистість у цілому і творчі здібності зокрема.

Таким чином, створенням у пізнавальній діяльності учнів ситуації успіху та відчуття правильності виконання задачі досягається наявністю відповідної мотивації, певним рівнем емоційного збудження. Учитель має кожен урок будувати так, щоб в учнів постійно був стійкий інтерес до предмету та процесу пізнання, навчальна активність, бажання творити й пізнавати. Саме креативне навчання цьому й сприяє.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Національна доктрина розвитку освіти. – www.zakon.rada.gov.ua
2. Пономарьова-Семенова Р. О. Психологічні аспекти розвитку креативності обдарованої особистості// Обдарована дитина. – 2007. – № 7, – С.12.
3. Гилфорд Дж. Три сторони інтелекта// Психология мышления. – М. Прогресс, 1969. – С.433 – 456.
4. Комар О. А. Інтерактивна технологія в підготовці майбутніх учителів початкової школи: теорія і практика: – Умань: ПП Жовтий, 2010. – 326 с.

5. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів і методистів початкового навчання / О. Я. Савченко. – 2-ге вид., доповн., переробл. – К.: Богданова А. М., 2009. – 226 с.
6. Азарова Л. Н. Как развивать творческую индивидуальность младших школьников // Журнал практического психолога. – 1998. - № 4. – С.83.
7. Химинець В. В., Кірик М. Ю. Інновації в початковій школі. – Тернопіль: Мандрівць, 2010. – 312 с.

Коряк Е.В.

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В ФОРМИРОВАНИИ КРЕАТИВНОГО МЫШЛЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ

В статье рассматривается проблема роли учителя в формировании креативного мышления младших школьников в процессе обучения. Особое внимание уделяется роли творческих способностей в учебном процессе, важности связи креативного мышления и учебных действий, этапам развития продуктивного мышления, а также предложены способы развития креативного мышления младших школьников.

Ключевые слова: креативное мышление, младший школьник, процесс обучения, креативное обучение.

Koriak O.V.

THE ROLE OF TEACHER IN THE FORMATION OF JUNIOR SCHOOL CHILDREN'S CREATIVE THINKING IN THE PROCESS OF EDUCATION

The article deals with the problem of the teacher's role in the formation of junior school children's creative thinking in the process of education. Special attention is drawn to the role of creative skills in the educational process, to the importance of connection between the creative thinking and the educational activities and to the stages of the productive thinking development. The author of the article suggests the methods of junior school children's creative thinking development.

Key words: creative thinking, junior schoolchildren, the process of education, creative education

УДК 373.2.016:811.161.2

Мельничук Ю.Ю.

РОЗВИТОК СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ФРАЗЕОЛОГІЄЮ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Фразеологія є невід'ємною частиною словникового багатства української мови. У статті розкриваються шляхи ознайомлення дошкільників зі сталими образними зворотами, прислів'ями та приказками, наводяться доступні для дітей зазначеного віку вправи та ігри з фразеологізмами.

Ключові слова: фразеологія, словникове багатство української мови, дошкільники, сталі образні звороти, прислів'я та приказки.

Сучасні українські лінгводидакти (А.М. Богуш, Н.В.Гавриш, Ю.А. Руденко) приділяють багато уваги проблемі формування словникового запасу дитини дошкільного віку. Формування лексичної компетентності передбачає збагачення словника дітей образними виразами, взятими з художніх текстів, – приказками, фразеологічними зворотами, метафорами, епітетами, порівняннями. Метафоричність та експресивність, притаманні фразеологізмам, приказкам, прислів'ям, роблять мову не лише яскравішою, дотепнішою, а й